

ŞAP HASTALIĞI

TEMMUZ 2025

ŞAP HASTALIĞI

Türkiye hayvancılığı, son yılların en büyük tehditlerinden biri olan **şap hastalığı salgını** ile karşı karşıyadır. 2025 Yılı'nın ilkbahar aylarında meydana gelen "**Don afeti kadar etkili olabilecek**" son derece bulaşıcı ve yıkıcı şap hastalığı, sadece hayvanların sağlığını değil, üreticimizin emeğini, ihracatımızı, ülkemizin gıda güvenliğini ve ekonomisini de tehdit etmektedir.

2024 TÜİK verilerine göre ülkemizde 16.9 Milyon büyükbaş, 54.9 Milyon küçükbaş hayvan mevcuttur. Şap hastalığı salgını ülke genelinde çok fazla mihrak oluşturmuştur. Dünya şap hastalıkları referans laboratuvarlarının bildirdiğine göre mihraklarda ülkemizde daha önce hiç görülmeyen, Doğu ve Güneydoğu komşularımızdan geldiği değerlendirilen, **Sat1** ve **Sat2** tipleri ile Uzakdoğu menşeli **O/ME-SA/SA 2018** alt tipi virüsün varlığı tespit edilmiştir.

İlk defa bütün Türkiye de hayvan pazarlarının kapatılmasına sebep olan şap hastalığı çift tırnaklı hayvanların akut seyirli, çok bulaşıcı ve hızlı yayılıma sahip viral bir enfeksiyondur. Şap hastalığı sığır, manda, koyun, keçi, domuzlar ve yabani çift tırnaklı hayvanlarda görülmektedir.

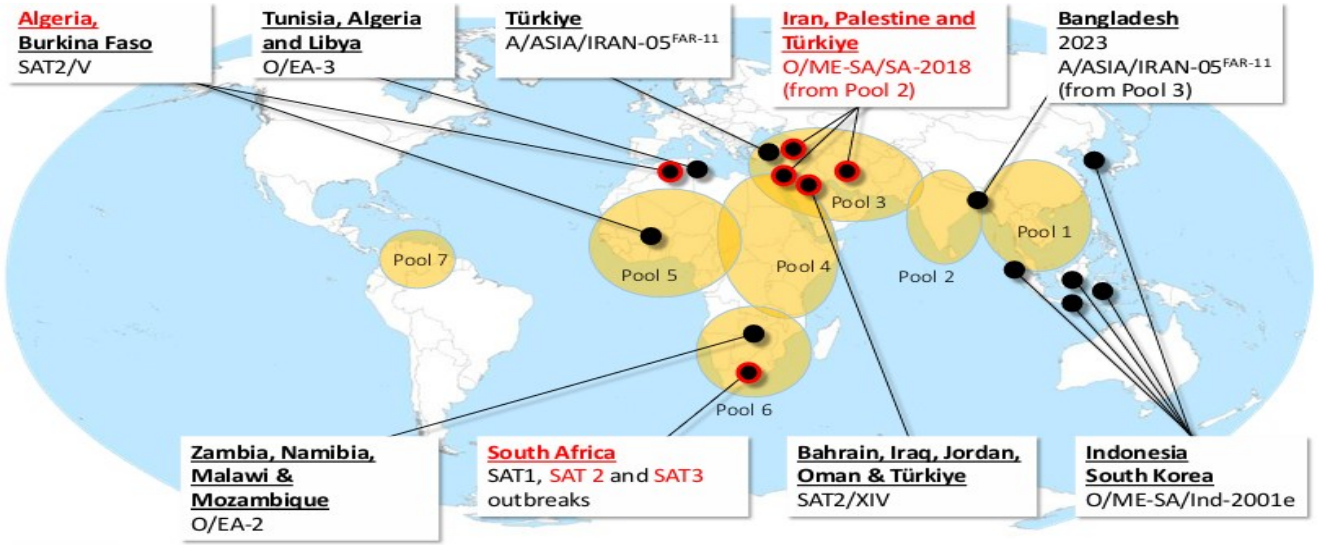
Hastalığın etkeni Picornaviridae familyasının Aphthovirus alt grubunda yer alan şap virüsüdür. Virüsün O , A, C , SAT-1, SAT-2, SAT-3 ve ASIA 1 olmak üzere antijenik olarak farklı **7 Ayrı serotipi** bulunmaktadır. Bu serotiplerin 49 Alt tipi tespit edilmiştir. Serotipler arasında çapraz bağışıklık görülmemesi hastalıkla mücadeleyi güçleştirmektedir.

Virüs fiziksel etkenlere karşı değişik duyarlılık göstermektedir. Isıya dayanıksız olup 37oC'de 12 Saatte, 85°C'de ise birkaç dakika da etkisiz hale gelmektedir. Ancak düşük ısı derecelerine oldukça dayanıklıdır. Ani dondurmalarda iskelet kaslarında uzun süre aktif halde kalabilir.

Hastalık enfekte ve kontamine hayvanlar, materyal, yemler, meralar ve sular ile yayılır. Şap hastalığı virüsün hava ile kilometrelerce taşınması ile de yayılabilir. Enfekte çift tırnaklı yabani hayvanlar, kuşlar, sinekler ve hayvan bakıcıları hastalığı bir bölgeden başka bir bölgeye taşır. Panayır, Pazar, kurbanlık hayvan hareketleri ve hastalıklı hayvansal ürünler ile de yayılır. Nakil araçları şap virüsünün bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye geçişini sağlar, bir kamyon tekerinin kıvrımındaki çamur parçasının içerisinde ülkemizin doğusundan batısına kadar hatta ülkeler arası hastalık taşınabilir.

Hastalığın bulaşma oranı yüksek olup, hayvan popülasyonlarında %100'e kadar bulaşma ulaşabilmektedir. Bu nedenle hastalık ekonomik ve ticari yönlerden büyük önem taşımaktadır.

Şekil-1: Şap hastalığı etkeni virüs serotiplerinin küresel dağılımı

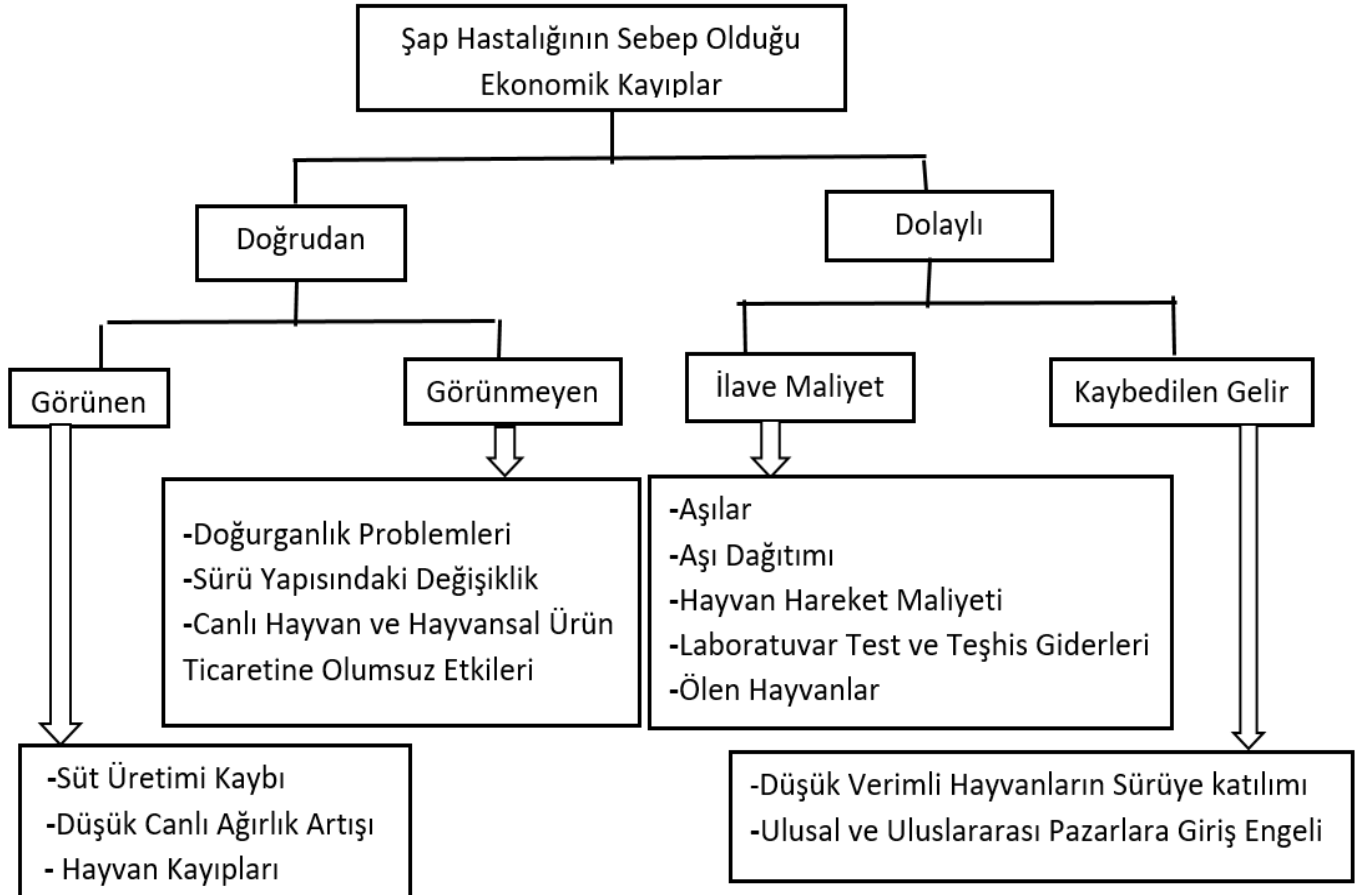

Kaynak: Don King, Pirbright

Küresel olarak şap hastalığının endemik veya sporadik olarak seyrettiği ülkelerde görülen virüs genetik ve antijenik özelliklerine göre 7 bölgesel havuzda toplanmıştır. (Şekil-1)

Şap hastalığının ölüm oranı düşük olmakla birlikte genç hayvanlarda virüsün kalpte yerleşmesi sonucu ölümle sonuçlanan olgular görülebilir. Hastalığın bulaşma oranı ise yüksek olup, et ve süt verimlerindeki hızlı düşüşe bağlı ekonomik kayıplar önem taşımaktadır.

Şap hastalığının sebep olabileceği ekonomik kayıplar tablosu

Şap Hastalığının Oluşturacağı Tahmini Ekonomik Maliyet

Ülkemizdeki büyükbaş hayvan popülasyonunun %30 etkilendiği tahmin edilmekte olup;

Hastalıktan dolayı;

- Hayvanlarda oluşacak **et üretim kaybından** dolayı yıllık yaklaşık **2,3 Milyar Dolar**
- Hayvanlarda oluşacak **süt üretim kaybından** dolayı yıllık yaklaşık **875 Milyon Dolar**
- Tedavi için kullanılan **ilaçlardan** oluşan kayıp yıllık yaklaşık **416 Milyon Dolar**
- Aşı uygulamaları için yıllık yaklaşık **50 Milyon dolar**
- Buzağı ölümlerinden oluşacak kayıp yıllık yaklaşık **25 Milyon dolar**

Bu kayıpların yanı sıra hayvan ve hayvansal ürünlere getirilebilecek ihracat yasağı ile

- Kanatlı eti, damızlık ve sofralık yumurta, bal, süt ve süt ürünleri, canlı hayvan, et ve et ürünlerine getirilecek **ihracat kısıtlamalarından** dolayı yıllık yaklaşık **437 Milyon Dolar**

Toplam yıllık yaklaşık 4,1 Milyar Dolarlık (162 Milyar TL) bir kayıp yaşanacaktır.

4,1 Milyar Dolar (162 Milyar TL) ekonomik kaybın yanı sıra hayvancılık sektörünün gerilemesine ve buna bağlı sanayi işletmelerinin kapanmasına istihdam açıklarının oluşmasına neden olacaktır.

ABD'nin şap hastalığı eradikasyon programı 25 Yıl sürmüştür 109.000 Baş evcil, 25.000 Baş yabani hayvan itlaf edilmiştir. Hastalıkla mücadelede **20-25 Milyar dolar** harcama yapılmıştır. 2001 Yılında İngiltere'de çıkan şap hastalığının eradikasyonu için 3.854.000 Baş hayvan itlaf edilmiş, İngiliz ekonomisine verdiği zarar **29 Milyar Sterlin** olmuştur.

Hastalık Çıkan Yerlerde Alınması Gereken Tedbirler:

Hasta hayvanlar hasta olmayanlardan ayrılmalıdır. İşletmelerden hayvan giriş ve çıkışları yasaklanmalıdır. İşletmeler biyogüvenlik kurallarına titizlikle uymalıdır. Kontamine malzemeler (et, süt, yem ve atıklar) imha edilmelidir. Dezenfeksiyon ve hijen kurallarına titizlikle uyulmalıdır.

Ülkemizin konumu göz önüne alındığında, orta ve uzun vadede şap hastalığı ile sürekli mücadele çerçevesinde; başta yerel yöneticiler olmak üzere kolluk kuvvetleri, öğretmenler, hayvan ve hayvansal ürün ticareti yapanlar, sağlık personeli, kontrol personeli şap hastalığı ve şap hastalığı ile mücadele konusunda eğitilmelidir. Teknik personel(Veteriner Hekimi, Veteriner Sağlık Teknisyeni) ve alet ekipman ihtiyaçları doğru tespit edilip temin edilmelidir. Bütün hayvanlar yılda en az iki defa potansi yüksek aşılarla aşılanmalıdır. Hayvan hareketleri kontrol altına alınmalıdır. Epidemiyoloji ekipleri oluşturulmalı ve ülke genelinde hastalık sürekli kontrol edilmelidir.